ЗВЯЗДА

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

28 верасня 1991 г. СУБОТА

№ 189 (21717)

Цана 20 кап.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
Аб дэлегаванні народных дэпутатаў БССР і народных дэпутатаў СССР у склад Савета Рэспублік Вярхоўнага Савета СССР ад Беларускай ССР

У адпаведнасці з артыкулам 1 Закона СССР «Аб органах дзяржаўнай улады і кіравання Саюза ССР у пераходны перыяд» Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

Дэлегаваць у склад Савета Рэспублік Вярхоўнага Савета СССР ад Беларускай ССР народных дэпутатаў БССР і народных дэпутатаў СССР:

Арцёменку Генадзя Іванавіча — народнага дэпутата БССР ад Віцебскай гарадской тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 551

Бальбасава Уладзіміра Сяргеевіча — народнага дэпутата СССР ад Усесаюзнага таварыства вынаходнікаў і рацыяналізатараў

Ігнатовіча Мікалая Іванавіча — народнага дэпутата СССР ад Мінскай—Заводскай нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 65

Галаўнёва Васіля Яфімавіча — народнага дэпутата СССР ад Крычаўскай нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 96

Грыбанава Уладзіміра Міхайлавіча — народнага дэпутата БССР ад Куляшоўскай выбарчай акругі № 7

Даўлюда Аляксея Уладзіміравіча — народнага дэпутата БССР ад Лідскай — Чырвонаармейскай выбарчай акругі № 256

Далгалёва Васіля Барысавіча — народнага дэпутата БССР ад Рагачоўскай гарадской выбарчай акругі № 229

Драгана Пятра Стафанавіча — народнага дэпутата БССР ад Маларыцкай выбарчай акругі № 131

Ляскіна Дзям'яна Цімафеевіча — народнага дэпутата СССР ад Мінскай цэнтральнай нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 68

Какоўку Віктара Фёдаравіча — народнага дэпутата БССР ад Навапольцка-Індустрыяльнай выбарчай акругі № 176

Карпіенку Віктара Мікалаевіча — народнага дэпутата СССР ад Гомельскай гарадской нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 84

Канавалава Уладзіміра Яфімавіча — народнага дэпутата БССР ад Слаўгарадскай выбарчай акругі № 306

Ломаця Зянона Кузьміча — народнага дэпутата БССР ад Слуцкай сельскай выбарчай акругі № 85

Моматаву Тамару Васільеўну — народнага дэпутата СССР ад Жлобінскай нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 86

Русакевіча Уладзіміра Васільевіча — народнага дэпутата БССР ад Ганцавіцкай выбарчай акругі № 116

Самойленку Віктара Рыгоравіча — народнага дэпутата БССР ад Расонскай выбарчай акругі № 159

Спігласава Аляксандра Фёдаравіча — народнага дэпутата БССР ад Жабінкаўскай выбарчай акругі № 119

Таразевіча Георгія Станіслававіча — народнага дэпутата СССР ад Маладзечанскай нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 71

Хвашча Уладзіміра Іванавіча — народнага дэпутата СССР ад Беларускага таварыства інвалідаў

Якушкіна Віктара Уладзіміравіча — народнага дэпутата СССР ад Віцебскай гарадской нацыянальна-тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 79

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
С. ШУШКЕВІЧ.

18 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб дэлегаванні народных дэпутатаў СССР у склад Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР ад Рэспублікі Беларусь

У адпаведнасці з артыкулам 1 Закона СССР «Аб органах дзяржаўнай улады і кіравання Саюза ССР у пераходны перыяд» Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Згадзіцца з дэлегаваннем у склад Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР ад Рэспублікі Беларусь наступных народных дэпутатаў СССР:

Абламейку Ігара Васільевіча — ад Усесаюзнага Ленінскага Камуністычнага Саюза моладзі

Бабрыцкага Мікалая Рыгоравіча — ад Бабруйскай тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 573

Варонежцава Юрыя Іванавіча — ад Гомельскай тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 555

Дабравольскага Аляксандра Альгертавіча — ад Мінскай Ленінскай тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 563

Дудко Тамару Мікалаеўну — ад жаночых саветаў, аб'яднаных Камітэтам савецкіх жанчын

Калашнікава Сяргея Фёдаравіча — ад Усесаюзнага Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі

Скрабука Івана Іванавіча — ад Слонімскай тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 562

Стальмашонка Уладзіміра Іванавіча — ад Саюза мастакоў СССР

Фяськова Мікалая Сцяпанавіча — ад Мазырскай тэрытарыяльнай выбарчай акругі № 558

Чарнышова Алега Віктаравіча — ад Саюза дызайнераў СССР

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

19 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб устанаўленні часовага парадку рэгістрацыі статутаў (палажэнняў) рэлігійных арганізацый у рэспубліцы

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь да прыняцця Закона Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнання і рэлігійных арганізацыях» устанавіць часовы парадак рэгістрацыі статутаў (палажэнняў) рэлігійных арганізацый у рэспубліцы.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб перападпарадкаванні сістэмы Грамадзянскай абароны Рэспублікі Беларусь

Кіруючыся Дэкларацыяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Падпарадкаваць органы кіравання, штабы і воінскія часці Грамадзянскай абароны Саюза ССР, якія дыслацыруюцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь.

2. Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь да 1 лістапада 1991 года падрыхтаваць прапановы аб сістэме Грамадзянскай абароны Рэспублікі Беларусь.

3. Пункт 1 гэтай пастановы ўвесці ў дзеянне з 1 студзеня 1992 года.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб падпарадкаванні Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь мясцовых органаў ваеннага кіравання Рэспублікі Беларусь

У мэтах рэалізацыі абароннай палітыкі Рэспублікі Беларусь Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Падпарадкаваць мясцовыя органы ваеннага кіравання Рэспублікі Беларусь Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь.

2. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь да 1 лістапада 1991 года прадставіць у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы аб рэгламентацыі дзейнасці мясцовых органаў ваеннага кіравання Рэспублікі Беларусь.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

Стабільна выконвае вытворчыя заданні калектыў Мінскага завода халадзільнікаў вытворчага аб'яднання «Атлант». Асвойваюцца прагрэсіўныя тэхналогіі, наладжваецца выпуск новых мадэлей, пашыраецца вытворчасць ужо стаўшых папулярнымі «Мінск-126», «Мінск-128», маразільніка «Мінск-131».

— Няпроста даецца такая стабільнасць, — расказвае генеральны дырэктар ВА «Атлант» Л. І. Калугін. — Неймавернымі намаганнямі падтрымліваем сувязі з нашымі пастаўшчыкамі, якія падвяргаюцца розным уздзеянням палітычных і кан'юнктурных амбіцый. Цяперашняя эканамічная сітуацыя ў краіне дыктуе неабходнасць змянення форм уласнасці прадпрыемства. Метадалогіяй прыватызацыі нашага завода займаецца эканамічная служба. І няма сумнення, што новая форма ўласнасці будзе спрыяць росту пачуцця гаспадара кожнага члена нашага калектыву, павышэнню адказнасці за якасць працы.

НА ЗДЫМКУ: галоўны тэхнолаг Валерый БРУК, начальнік бюро перспектыўнага праектавання Уладзімір КІРЫКАЎ, начальнік КБ аснасткі Таццяна КАЧАН, галоўны канструктар Аляксандр ЗАНЬКО ля перспектыўнай мадэлі трохкамернага халадзільніка.

Фота А. ТАЛОЧКІ.
(БЕЛТА).

СУВЕРЭНІТЭТ І ЭКАНОМІКА:
ПРАЙГРАЕМ У ЧАСЕ—ВЫЙГРАЕМ У ТЭМПАХ?

Нататкі з прэс-канферэнцыі першага намесніка Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь М. МЯСНІКОВІЧА

Колькі ні кажы «халва», — ад гэтага саладзей у роце не стане. Гэтая ўсходняя сентэнцыя ўсё часцей узнікае ў свядомасці як своеасаблівая процівага той зусім зразумелай эйфарыі, якая ахапіла грамадскасць рэспублікі пасля абвяшчэння дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі, яе палітычнай і эканамічнай незалежнасці.

Здавалася б, цяпер у нас ёсць практычна ўсе атрыбуты, якія вызначаюць самастойную, незалежную дзяржаву, — і гарызонты наперадзе, што называецца, неабсяжныя. Не хапае «дробязі» — моцнай эканомікі, якая толькі і здольна зрабіць наш суверэнітэт рэальным і ўстойлівым. Менавіта тут вытокі той горычы, што атручвае ўвогуле прыўзняты настрой апошніх тыдняў. Калі ж каго-небудзь гэтыя радкі не пераконваюць, няхай успомніць нядаўнюю гісторыю шасцідзесятых гадоў, калі краіны Афрыкі адна за адной набывалі незалежнасць. Але многія з іх так і не здолелі пабудаваць адпавядаючую патрабаванням часу гаспадарку — і па сённяшні дзень з'яўляюцца марыянеткамі ў палітычных камбінацыях звышдзяржаў, краін з развітой эканомікай і транснацыянальных карпарацый.

Так што не будзе асаблівым адкрыццём сказаць: незалежнасць і самастойнасць — не толькі свабода думаць, гаварыць і дзейнічаць па-свойму, але і абавязак, вялікая адказнасць за дынаміку эканамічнага развіцця абноўленага грамадства. Гэта думка, па сутнасці, і стала квінтэсенцыяй выказванняў, што прагучалі на прэс-канферэнцыі.

— Мы самі ўзялі на свае плечы цяжар уласных праблем, самі павінны іх і вырашаць, чакаць «добрага дзядзькі» нам не выпадае, — так падагульніў размову М. Мясніковіч.

Сапраўды, адстойвацца у бухце чакання, па-ранейшаму прыкідваць усемагчымыя «за» і «супраць» — гэта значыць страціць практычна апошні шанц на выжыванне. Тысячу разоў маюць рацыю тыя палітыкі, якія сцвярджаюць: Беларусь значна спазнілася з падрыхтоўкай да аб'яўлення суверэнітэту. Да таго ж і карэнны паварот да поўнай эканамічнай самастойнасці мы пачалі далёка не ў лепшых умовах — шмат часу страчана і тут. Так што трэба ўдыхнуць у сябе глыток аптымізму і ўспомніць адметную рысу нашага нацыянальнага характару, якая не раз нас выручала: мы, браты-беларусы, часам марудна запрагаем, але затое хутка ездзім.

Што больш за ўсё хвалюе М. Мясніковіча як аднаго з першых кіраўнікоў рэспубліканскага ўрада? Усёй інфармацыяй, якой валодае сам, ён шчыра і адкрыта падзяліўся з журналістамі.

Малюнак, як і трэба было чакаць, сёння нярадасны. Беларусь, вобразна кажучы, апынулася ў своеасаблівым коле, за якім віруе эканамічны хаос, працягваецца разбурэнне існуючых вытворчых сувязей. Усё гэта не магло не адбіцца і на нашай гаспадарцы — што і пацвярджаюць эканамічныя паказчыкі першага паўгоддзя. Вытворчасць у галіне хіміі і нафтахіміі, напрыклад, трымаецца на ўзроўні 92 працэнтаў ад мінулагодніх аб'ёмаў.

Праўда, вынікі работы ў жніўні некалькі абнадзейваюць у тым, што становішча пакрысе стабілізуецца. Металаапрацоўчыя прадпрыемствы, па прагнозах, змогуць даць прадукцыі нават больш, чым летась. Ёсць цвёрдая дамоўленасць з кіраўніцтвам Расіі аб пастаўках энергетычных і паліўных рэсурсаў. Больш-менш вырашаюцца ў рэспубліцы і праблемы з назапашваннем збожжа. Значыць, можна неяк перавесці дух: галодная і халодная зіма ўвогуле ўсім нам не пагражае.

Вывад з вышэйсказанага просты: ураду Рэспублікі Беларусь у цяперашніх умовах вельмі і вельмі няпроста выконваць стабілізацыйную праграму па пераходу да рынačных адносін. Аднак калі даў слова, дык прыходзіцца яго трымаць. Напрыклад, абяцалі, што даходы насельніцтва рэспублікі вырастуць за год у 1,5 раза. Па ўсяму відаць, што гэты рост будзе значна большы: сёння Беларусь па ўзроўню аплаты працы выйшла на 2—3-е месца ў краіне.

Хіба кепска, калі ў людзей многа грошай? Бяда, аднак, у тым, што па-ранейшаму іх нельга атаварыць, грашовая маса працягвае «ціснуць» на апусцелы рынак. Дзе выйсце? Саўмін лічыць неабходным хутчэй наладзіць выпуск каштоўных папер, акцый прадпрыемстваў, продаж нерухомай маёмасці і г. д.

Значыць, ведаем, якія сацыяльна-эканамічныя крокі патрэбны? Пытанне: чаму тады не заўсёды іх робім? Яго можна паставіць і некалькі інакш: ці заўсёды захады ўрада адэкватныя сённяшняй абстаноўцы, як паспявае ён рэагаваць на выклік часу?

Крытыкаваць яго за пралікі і прамашкі, зразумела, можна і трэба — чым, дарэчы, наша грамадства ў апошні час актыўна і займаецца. Такі ўжо лёс кожнага, хто ў цяжкую гадзіну ўзвальвае на свае плечы вялікую адказнасць. Але паглядзім больш уважліва: ці заўсёды капітаны рэспубліканскай эканомікі былі «развязаны» ў сваіх дзеяннях?

Сёння, як мы ўсе бачым, працэс прыватызацыі і раздзяржаўлення, стварэння шматукладнай эканомікі ідзе нармальнымі тэмпамі. Але чаму адпаведныя законы былі прыняты ў рэспубліцы са спазненнем? Чаму зацягваецца распрацоўка заканадаўства па прыватызацыі жылля? Не можам мы пакуль на законнай падставе гарантаваць і бяспеку ўкладаў замежных інвестытараў у нашу эканоміку.

Чытач, думаецца, ужо зразумеў, да каго звернуты ўсе гэтыя пытанні, — вядома, да заканадаўчых улад рэспублікі, Вярхоўнага Савета. Прымаць неабходныя законы без аглядкі на каго-небудзь іншага — адна з прэрагатыў суверэннай дзяржавы.

Выцягваць наш, вобразна кажучы, беларускі воз трэба агульнымі намаганнямі, а не па метаду крылоўскіх шчупака, лебедзя і рака, — такая прынцыповая пазіцыя ўрада рэспублікі. І яна правільная. Бо суверэнітэт — гэта зусім не самалюбаванне сваёй выключнасцю, не самаізаляцыя ад суседзяў і сусветнай цывілізацыі. Да чаго гэта вядзе, усе зразумелі за дзесяцігоддзі «пабудовы камунізму ў адной асобна ўзятай краіне».

У гэтым плане цікавай акалася інфармацыя, якая прагучала на прэс-канферэнцыі, аб захадах нашага ўрада па наладжванню эканамічных кантактаў з Германіяй, Рэспублікай Карэя, аб магчымасцях больш цеснага супрацоўніцтва з Францыяй. Падпісаны дагаворы аб гандлі на аснове клірынгу з Чэха-Славакіяй, Балгарыяй, многімі іншымі краінамі. Наогул, у рэспубліцы закладваюцца такія эканамічныя мадэлі, каб капіталы з-за мяжы, а таксама з іншых суверэнных рэспублік былога Саюза ішлі да нас. Гэта сведчыць аб пошуку новых шляхоў у эканамічных адносінах, што самым найлепшым чынам і пацвярджае суверэннасць дзяржавы.

Якім будзе ўдзел самастойнай Беларусі, іншых суверэнных рэспублік у агульнай эканамічнай дзейнасці, адзінай эканамічнай прасторы ўсёй краіны? Пытанне не з ліку апошніх. Аб дэталях гаварыць пакуль рана, агульная ж інфармацыя такая: у вядомай камісіі Р. Яўлінскага ідзе прапрацоўка дагавора аб Эканамічным саюзе, прадстаўнікі суверэнных дзяржаў і рэспублік падпісалі асноўныя пратаколы аб прынцыпах і ўмовах яго дзейнасці. Так што, як бачым, суверэнітэт, незалежнасць і нармальныя, цывілізаваныя ўзаемадзеянне і добрасуседства зусім не супярэчаць адно аднаму.

Атрымліваецца, што справы наладжваюцца і гараваць няма чаго? Паказальная, думаецца, адна дэталь, якая мела месца ў канцы размовы. М. Мясніковіч, гаворачы аб выгадзе нашага гандлю з Польшчай, заўважыў, што тут з даўнейшых часоў нагрувашчана шмат перашкод.

— Каб гандаль быў больш вольным і ўзаемавыгадным, то ўзяць бы і адсунуць граніцу паміж дзвюма дзяржавамі далей на ўсход, — пажартаваў Міхаіл Уладзіміравіч.

Прысутныя ацанілі смелы і дасціпны жарт. Кожны, відаць, падумаў: калі кіраўнік не страціў пачуцця гумару, значыць, справы не такія ўжо і кепскія. Будзем аптымістамі?

В. ЧАРНЯЎСКІ,
аглядальнік «Звязды».

«Хочаш жыць—ідзі на нашу біржу!»

У Мінску з'явілася яшчэ адна новая біржа — Беларуская таварная.

Яе заснавальнікамі сталі 15 буйнейшых і добра вядомых у краіне і за мяжой прадпрыемстваў рэспублікі. Гэта такія гіганты, як вытворчыя аб'яднанні «БелаўтаМАЗ», «Мінскі трактарны завод», «Гарызонт», «Інтэграл» і іншыя флагманы беларускай індустрыі. Усе яны, заўважым, члены Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі.

Час, безумоўна, пакажа, наколькі патрэбна была гэтая біржа ў пераходны да рынку перыяд самім заснавальнікам, якія называюць яе біржай вытворцаў. Паглядзім, якую карысць яна прынясе нам, жыхарам рэспублікі. І ўвогуле, наколькі эфектыўным будзе шлях да нармальнага дэмакратычнага грамадства без абрыдлага ўсім татальнага дэфіцыту праз прамысловыя асацыяцыі і таварныя біржы. Бо колькасць апошніх у краіне пераваліла за чатыры сотні, тады як у ЗША іх усяго некалькі дзесяткаў.

А пакуль давайце пазнаёмімся з меркаваннямі кіраўнікоў БТБ, якія яны выказалі напярэдадні яе адкрыцця на старонках «Новостей ассоциации» — газеты Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі. Апошнія нумары газеты былі раздадзены журналістам, трэба думаць, замест прэс-рэлізу. Гэтыя выказванні ў газеце аб'яднаны загалоўкам «Хочаш жыць — ідзі на нашу біржу!».

Дык вось, для тых, хто не збіраецца паміраць, наступная інфармацыя. На думку Н. Мікуліча, прэзідэнта БТБ, для таго каб распад адміністрацыйнай сістэмы не прывёў да катастрофы, трэба тэрмінова ствараць механізмы рыначнага рэгулявання. Біржа — адзін з іх. Бо сёння прадпрыемствы сутыкнуліся з вострай праблемай — адсутнасцю гарызантальных сувязей паміж вытворцамі. Калі раней кожнаму гарантаваўся неабходны запас матэрыялаў і сыравіны, то цяпер іх неабходна здабываць самому. Таму мэта біржы — забяспечыць набыццё тавару ці сыравіны для дзяржаўных прадпрыемстваў, а не проста наладзіць гандаль. Ніякая іншая біржа падобнай мэты перад сабой не ставіць. Мы арыентуемся перш за ўсё на забеспячэнне вытворчасці. Біржа стане індыкатарам попыту на тавар і вызначыць яго цану.

«Калі іншыя біржы абапіраюцца на камерцыйныя структуры, то БТБ вытворцаў мае намер абслугоўваць перш за ўсё дзяржаўныя прадпрыемствы», — такое меркаванне члена біржавога савета Г. Дубовіка.

Статутны фонд біржы — 15 мільёнаў рублёў. Брокерскія месцы ў першую чаргу атрымаюць заснавальнікі, затым усе жадаючыя прадпрыемствы і арганізацыі, члены БНПА, дарэчы, з рознай формай уласнасці. Так што ніхто і нішто не перашкаджае прадпрыемствам з буйной формай уласнасці супрацоўнічаць з малымі прадпрыемствамі, кааператывамі і асацыяцыямі. Бо шматлікія дзяржструктуры ў будучым трансфармуюцца ў прадпрыемствы з рознай формай уласнасці. Акрамя таго, біржа — гэта і магчымасць уключыць нашы прадпрыемствы ў сусветны гандаль. Зараз вырашаецца пытанне аб удзеле ў біржавых таргах замежных юрыдычных асоб. Мы ставім перад сабой задачу — наладзіць разарваныя сувязі са знешнім светам, і ў першую чаргу з прадпрымальнікамі Усходняй Еўропы, таму што інфраструктура іх рынку падобная на нашу. Такая пазіцыя віцэ-прэзідэнта біржы А. Зінкевіча.

26 верасня адбыліся першыя таргі на новай біржы. Як адзначыў адзін з іх удзельнікаў, пачаўся дзяржаўны бізнес у рэспубліцы.

Л. ЛАХМАНЕНКА.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

Мінск

СЯБРАМ МЕЖЫ НЕ СТРАШНЫЯ

МІНСК. Сувязісты Літвы, Малдовы, Украіны і Беларусі ўжо многія гады падтрымліваюць сяброўскія адносіны. Чарговая сустрэча адбылася ў нашай рэспубліцы.

На базе адпачынку «Дружба» дзяржаўнага прадпрыемства «Мінская пошта» прайшлі традыцыйныя спаборніцтвы па прафесіянальнаму майстэрству і фізічнай культуры. Перамагла, як гаворыцца, дружба: прадстаўнікі чатырох суверэнных дзяржаў выказаліся за захаванне існуючых сувязей. Наступная сустрэча запланавана на будучы год у Літве.

Л. ЛЕМЯШОНАК.

«А ШТО ТЫ РАБІЎ ПАД ЧАС ПУТЧУ?»

САЛІГОРСК. (М. Лойка). У Салігорску адбылася сустрэча з народнымі дэпутатамі Вярхоўнага Савета рэспублікі, гарадскога і абласнога Саветаў. Праходзіла яна пад дэвізам: «Беларусь да і пасля путчу». Удзельнічалі лідэры рабочага руху рэспублікі М. Собаль і Г. Мухін, дэпутаты ад апазіцыі на чале з З. Пазьняком.

У прамовах на мітынгу прагучала нездаволенасць дзейнасцю гарсавета і Вярхоўнага Савета рэспублікі, якая не адпавядае патрабаванням часу і тармозіць дэмакратычныя працэсы. У віну прэзідыума гарсавета было таксама пастаўлена тое, што ён не асудзіў дзеянняў путчыстаў, хоць словамі ці дзеяннямі і не падтрымаў іх.

Між іншым, сустрэча праходзіла на цэнтральнай плошчы горада, а не на стадыёне, дзе, згодна з санкцыяй гарвыканкома, павінна была адбыцца.

● СТОП-ФАКТ ● СТОП-ФАКТ ● СТОП-ФАКТ ●

ЗАБАСТАВАЎ ІНСТЫТУТ

МІНСК. (У. Гойтан). Не зусім звычайныя турботы прывялі ўчора ў рэдакцыю «хадакоў» з Гомеля. Выкладчыцы кафедры медыцынскай біялогіі і генетыкі Гомельскага медінстытута Ірына Антановіч і Ірына Крыкун, а таксама іх калега, загадчыца вучэбнай лабараторыі Ірына Вуеўская ад імя выкладчыкаў і студэнтаў прыбылі ў сталіцу шукаць справядлівасці і падтрымкі.

Сёлета ў Гомелі быў адкрыты медінстытут. Аднак ні заняткаў правесці, ні жыць там, па сутнасці, няма дзе. Пад вучэбны корпус гарадскія ўлады выдзелілі старое, яшчэ даваенннай пабудовы памяшканне дзіцячага садка. А там прагніла падлога, сапсаванае ацяпленне. Не ў лепшым выглядзе і іншыя «аўдыторыі». Вось студэнты і выкладчыкі і ўзбунтаваліся. У горадзе з'явіліся адозвы, у якіх, у прыватнасці, гаворыцца: «Будынак абкома партыі пустуе. Гарсавет плануе яго пад «Бізнес-цэнтр». Гэта змена вывескі. Здароўе людзей, асабліва дзяцей, не купіш. Урачоў у вобласці не хапае. Кваліфікаваных спецыялістаў крайне мала. Студэнты і супрацоўнікі медінстытута аб'яўляюць бестэрміновую забастоўку з патрабаваннем перадачы памяшкання абкома партыі».

АПАРАТ—НА КАНТРАКТ

МАГІЛЁЎ. (А. Гаршкоў). Чарговая сесія гарадскога Савета прагаласавала за пераход гарвыканкома на кантрактную сістэму.

Пераход на кантракт у аддзелах і ўпраўленнях выканкома — добраахвотны. Хто не пажадае, будзе атрымліваць свае 300—400 рублёў. Ну, а тым апаратчыкам, якія ўсё ж рызыкнуць працаваць як таго патрабуе час, праект рашэння прапануе больш высокія матэрыяльныя стымулы: ад 600 да 1500 рублёў. Кантрактная сістэма таксама прадугледжвае ўвядзенне дадатковых водпускаў, звязаных з рознымі сямейнымі абставінамі.

Магчымасць прадастаўлення кватэры, нечарговай пакупкі аўтамабіля, тэлевізара, халадзільніка дэпутаты рашуча адверглі, як неабгрунтаваныя прывілеі. Кантрактная сістэма сама па сабе павінна павысіць адказнасць работнікаў гарвыканкома за выкананне сваіх службовых абавязкаў. Думаецца, яна прынясе яшчэ большы плён, калі скараціць апарат працэнтаў на 15—20.

У Мінску адбылася прэзентацыя венгерска-заходнегерманска-аўстрыйскай фірмы «Вальтхам-Відзімпекс-Конвертдэйд». На арганізаванай выстаўцы прадстаўлены ўзоры замежнай бытавой тэхнікі, радыё- і тэлеапаратуры. На пастаўку яе ў нашу краіну прадстаўнікі фірмы і будуць заключаць дагаворы.

Фота А. ТАЛОЧКІ.
(БЕЛТА).

АДБУДУЦЦА ВЫБАРЫ

Цэнтральная камісія па выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь прыняла пастанову аб назначэнні выбараў народнага дэпутата ад Беларускай рэспубліканскай арганізацыі ветэранаў вайны і працы ў сувязі са смерцю народнага дэпутата Л. Д. Уліцінай. На падставе Закона «Аб выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь» устаноўлены тэрмін выбараў — не пазней 12 снежня 1991 года.

(БЕЛТА).

БЫВАЙ, «ЛЕТНІ» ЧАС!

Урад Рэспублікі Беларусь падтрымаў прапанову Дзяржаўнай камісіі адзінага часу і эталонных частот СССР і Беларускага нацыянальнага цэнтра стандартызацыі і метралогіі аб пераходзе з 29 верасня 1991 года на перыяд дзеяння «зімовага» часу, паведаміла служба інфармацыі Савета Міністраў.

Неабходнасць пераходу звязана з раскладам руху паяздоў, самалётаў, сувяззю і іншымі службамі.

У 3 гадзіны 29 верасня 1991 года гадзінная стрэлка пераводзіцца на 1 гадзіну назад.

(БЕЛТА).

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05, НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб дзейнасці Добраахвотнага таварыства садзейнічання арміі, авіяцыі і флоту на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь

Кіруючыся Дэкларацыяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Рэкамендаваць Цэнтральнаму камітэту Добраахвотнага таварыства садзейнічання арміі, авіяцыі і флоту Рэспублікі Беларусь разгледзець пытанне аб задачах, функцыях і прынцыпах дзейнасці таварыства ва ўмовах суверэнітэту і дзяржаўнай незалежнасці Рэспублікі Беларусь.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб падпарадкаванні Пагранічных войск Камітэта дзяржаўнай бяспекі Саюза ССР, якія дыслацыруюцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь

Кіруючыся Дэкларацыяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь і ў мэтах забеспячэння гарантый непахіснасці дзяржаўных граніц Рэспублікі Беларусь і бяспекі рэспублікі, Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Падпарадкаваць Пагранічныя войскі Камітэта дзяржаўнай бяспекі Саюза ССР, якія дыслацыруюцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь.

2. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь, камісіям Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю, па нацыянальнай палітыцы і міжнацыянальных адносінах, па міжнародных справах і знешнеэканамічных сувязях да 1 снежня 1991 года падрыхтаваць праект Закона Рэспублікі Беларусь «Аб Дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь».

Да прыняцця Закона Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь» захаваць рэжым Дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь з Рэспублікай Польшча, устаноўлены для Дзяржаўнай граніцы Саюза ССР.

3. Гэту пастанову ўвесці ў дзеянне з моманту прыняцця.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб падпарадкаванні Чыгуначных войск, якія дыслацыруюцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь

Кіруючыся Дэкларацыяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Падпарадкаваць Чыгуначныя войскі, якія дыслацыруюцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь.

2. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь да 1 снежня 1991 года прадставіць у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы па рэалізацыі гэтай пастановы.

3. Гэту пастанову ўвесці ў дзеянне з моманту прыняцця.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб парадку размяшчэння воінскіх фарміраванняў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь

Кіруючыся Дэкларацыяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, Законам Рэспублікі Беларусь «Аб асноўных прынцыпах народаўладдзя ў Рэспубліцы Беларусь», Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Устанавіць, што перадыслакацыя ў межах Рэспублікі Беларусь, увод і вывад з тэрыторыі Рэспублікі Беларусь часцей і злучэнняў Узброеных Сіл Саюза ССР, Пагранічных, Чыгуначных і Будаўнічых войск, іншых воінскіх фарміраванняў, размешчаных на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, а таксама парадак уводу і вываду ўзбраення, ваеннай тэхнікі, вываз матэрыяльна-тэхнічных сродкаў, якія належаць ім, і іншай ваеннай маёмасці, ажыццяўляюцца ў парадку, што вызначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

2. Гэту пастанову ўвесці ў дзеянне з моманту прыняцця.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб парадку праходжання ваенных збораў і абавязковай тэрміновай воінскай службы асобамі, якія прызываюцца з тэрыторыі Рэспублікі Беларусь

Кіруючыся Дэкларацыяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Устанавіць, што асобы, якія прызываюцца на ваенныя зборы, а таксама для праходжання абавязковай тэрміновай воінскай службы з тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, пачынаючы з асенняга прызыву 1991 года праходзяць ваенныя зборы і воінскую службу на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Асобы, прызваныя на ваенныя зборы і абавязковую тэрміновую воінскую службу з тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, маюць права на добраахвотнай аснове праходзіць ваенныя зборы і воінскую службу за межамі Рэспублікі Беларусь толькі ва Узброеных Сілах Саюза ССР.

2. Гэту пастанову ўвесці ў дзеянне з моманту прыняцця.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА
Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
Аб стварэнні Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь

Кіруючыся Дэкларацыяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Лічыць неабходным распачаць стварэнне Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.

2. Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь, Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю сумесна з камандаваннем Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі, іншымі зацікаўленымі міністэрствамі і ведамствамі да 1 лістапада 1991 года прадставіць у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы аб структуры і прынцыпах будаўніцтва Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

20 верасня 1991 г.
г. Мінск.

ЗВАРОТ
Саюза журналістаў Беларусі да Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. С. ШУШКЕВІЧА

Паважаны Станіслаў Станіслававіч!

Празмерна ўзросшыя цэны на паперу, паліграфічныя паслугі, дастаўку газет і часопісаў паставілі пад пагрозу само існаванне перыядычных выданняў, загналі ў эканамічны тупік практычна ўсе рэдакцыі газет і часопісаў, большасць выдавецтваў.

Адчайныя спробы прадпрымальніцкай і камерцыйнай дзейнасці, якія робяць рэдакцыі газет і часопісаў, не ўсяляюць упэўненасці ў заўтрашнім дні. Рэальная пагроза масавага закрыцця выданняў з-за эканамічнага банкруцтва. Да чаго гэта можа прывесці, прадказаць няцяжка: інфармацыйны вакуум, які наўрад ці ліквідуюць радыё і тэлебачанне, імгненна запоўніцца ўсялякімі чуткамі і выдумкамі. На рынку інфармацыі з'явяцца нізкапробныя выданні. І тады навісне пагроза над галоснасцю і дэмакратыяй, бадай, найбольш рэальнымі заваёвамі апошніх гадоў.

Саюз журналістаў рэспублікі лічыць, што для выжывання прэсы ва ўмовах пераходу да рынку неабходна на дзяржаўным узроўні вырашыць наступныя праблемы:

1. Для грамадска-палітычных выданняў ажыццявіць фіксаванне цэн на паперу, паліграфію і паслугі сувязі на ўзроўні гэтага года.

2. Прыняць неадкладныя меры па перапрафіляванню прадпрыемстваў рэспублікі, якія выпускаюць тэхнічную паперу, на вытворчасць газетна-часопіснай паперы.

3. Дзіцячыя, беларускамоўныя і раённыя выданні, якія ў многім садзейнічаюць захаванню нацыянальнай мовы, павінны мець дзяржаўную датацыю.

4. Улічваючы, што значная частка бюджэту КПСС—КПБ дзесяцігоддзямі складвалася са сродкаў, заробленых журналістамі, трэба аднавіць сацыяльную справядлівасць. З гэтай мэтай пры вырашэнні лёсу ўласнасці КПСС—КПБ неабходна:

а) перадаць ва ўласнасць працоўных калектываў рэдакцый, у першую чаргу тых, якія ўзялі на сябе заснаванне сваіх выданняў, памяшканні, дзе яны размяшчаюцца, іншую рэдакцыйную маёмасць з улікам сродкаў, пералічаных імі раней у бюджэт КПСС—КПБ;

б) выдзеліць частку маёмасці і сродкаў, якія належаць КПСС—КПБ, дзіцячым, беларускамоўным і раённым выданням з улікам іх патрэбнасцей;

в) пагасіць са сродкаў бюджэту КПСС—КПБ запазычанасць выданняў, у ліку заснавальнікаў якіх былі партыйныя і камсамольскія камітэты;

г) перадаць на баланс ці даць магчымасць набыць па астаткаваму кошту Саюзу журналістаў рэспублікі рэдакцыйны корпус Беларускага Дома друку (пасля перасялення рэдакцый у новы будынак) для пераабсталявання яго ў рэспубліканскі Дом журналіста.

5. Пры Савеце Міністраў рэспублікі і выканкомах абласных Саветаў народных дэпутатаў стварыць матэрыяльныя фонды для падтрымкі перыядычнага друку.

6. Прыняць тэрміновыя меры па кардынальнаму абнаўленню матэрыяльна-тэхнічнай базы Дзяржтэлерадыё рэспублікі. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на гранічную зношанасць радыёвяшчальнай тэхнікі венгерскай і чэхаславацкай вытворчасці і адсутнасць айчынных аналагаў радыёапаратуры. Для закупкі радыёвяшчальнай тэхнікі і магнітафоннай стужкі, якой хранічна не хапае, Дзяржтэлерадыё рэспублікі валютных сродкаў не мае.

7. Паскорыць прыняцце рэспубліканскага Закона аб друку, які, дапоўніўшы істотныя недапрацоўкі аналагічнага саюзнага Закона, гарантаваў бы свабоду слова, забяспечваючы журналістам прававую і сацыяльную абарону.

Звяртаем Вашу ўвагу, паважаны Станіслаў Станіслававіч, і просім давесці да ведама Вярхоўнага Савета, што ігнараванне гэтых жыццёва важных для беларускай прэсы праблем вымусіць журналістаў рэспублікі прыняць узгодненыя калектыўныя дзеянні па абароне дэмакратычных норм і прынцыпаў, сваіх прафесіянальных правоў і інтарэсаў чытачоў.

З павагай
Рада Саюза журналістаў Беларусі.

25 верасня 1991 года.

Пасля капітальнага рамонту прыняло маленькіх пацыентаў дзіцячае аддзяленне Круглянскай раённай бальніцы. Умовы знаходжання тут намнога палепшыліся. У стацыянары на 30 ложкаў хворыя дзеці цяпер знаходзяцца разам з маці. А гэта значыць, што выздараўленне малых наступіць раней.

НА ЗДЫМКУ: прыём вядуць урач-педыятр Ларыса ЯКАЎЛЕВА і медыцынская сястра Марыя ЧЭПІК.

Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

Энергетыка з відам на штору

«Адна дадатковая штора на акне ў зімовы час здольна павысіць тэмпературу ў пакоі на чатыры градусы. Тыя ж градусы пры незаштораным акне абыдуцца энергетыцы ў дзесяткі тысяч тон паліва штомесяц».

З такога параўнання пачаў размову з карэспандэнтам БЕЛТА намеснік начальніка аб'яднання «Беларусэнерга» Леў Дубовік. І дадаў: «Якімі б смелымі ні былі праекты па прымяненню новых тэхналогій атрымання цяпла і святла, непараўнальна большы эфект дасць рацыянальны падыход да традыцыйнай энергетыкі».

Каля 50 мільёнаў кілаватгадзін электраэнергіі спажывае Беларусь. Пры гэтым ад мясцовых станцый рэспубліка атрымлівае толькі 80 працэнтаў неабходнага. Для стварэння ўласнага тэрытарыяльнага балансу мясцовыя энергетыкі ўжо не адзін год стараюцца развіваць любыя метады выпрацоўкі цяпла і святла: традыцыйныя і новыя. Напрыклад, газатурбінныя ўстаноўкі, каэфіцыент выкарыстання паліва ў якіх у параўнанні са звычайнымі ДРЭС вышэйшы ўдвая. Вядомая ў краіне сваёй эканамічнасцю Лукомская станцыя гэты паказчык трымае на ўзроўні сарака працэнтаў. Распрацаваная ў Беларусі сістэма мер, якая прадугледжвае прымяненне газатурбінных сістэм у Лукомлі і Бярозе, дазволіць ужо ў бліжэйшай будучыні знізіць капітальныя ўкладанні, давесці КВП ДРЭС да 80 працэнтаў.

Не так даўно аб'яднанне «Беларусэнерга» прадставіла на разгляд у СМ БССР прапанову аб устаноўцы падобных агрэгатаў непасрэдна ў спажыўца. Першы з іх пачне працаваць, як відаць, на будуемым Маларыцкім цэментным заводзе. Патрэбныя для тэхналагічнага працэсу цяпло і электраэнергію прадпрыемства стане «выганяць» зманціраванай прама на яго тэрыторыі турбінай.

Да перспектыўных у Беларусі адносяць прапрацоўкі, звязаныя з развіццём гідраэлектрастанцый. Аднаўляючы невялікія ГЭС, але не павялічваючы зону затаплення, выкарыстоўваючы старыя плаціны і дзесятак новых, рэспубліка праз некалькі гадоў зможа дадаткова атрымліваць каля двух працэнтаў агульнай колькасці выпрацоўваемай у Беларусі энергіі. Адна адноўленая пад Мінскам ГЭС уступіць у строй ужо ў канцы гэтага года. Звязаныя з «рэстаўрацыяй» праграмы прадугледжваюць і выпуск на тэрыторыі рэспублікі неабходнага абсталявання.

Трэці напрамак, які, паводле прагнозаў спецыялістаў, абяцае вялікую аддачу, — выкарыстанне біягазу, перапрацоўка на буйных жывёлагадоўчых комплексах гною ў метан. Атрыманы такім чынам газ здольны абагрэць не толькі саму ферму, але і пасёлак жывёлаводаў. Першы «пераўтваральнік» зманціраваны ў Брэсцкай вобласці. Магутнасць «здабытчыка» прыроднага газу запраграміравана так, каб сыравіна не спальвалася поўнасцю, але часткова, ачышчаная ад нітратаў і мікробаў, заставалася для ўгнаення глебы.

Энергія ветру і сонца з-за кліматычных фактараў у рэспубліцы пакуль што амаль не выкарыстоўваецца. Некалькі ветракоў і сонечных батарэй, устаноўленых у розных раёнах Беларусі, сёння маюць хутчэй эксперыментальны, чым прамысловы інтарэс.

— І ўсе ж, калі развіццё ўсіх нетрадыцыйных відаў можа даць дадаткова 4—6 працэнтаў энергіі, то ад больш эканомнага выкарыстання старых, адпрацаваных тэхналогій рэспубліка атрымае ў пяцьсем разоў больш святла і цяпла, — каменціруе сітуацыю Леў Дубовік. — Зімой з-за ўцечкі цяпла праз вокны і сцены страты асабліва вялікія. Таму нашы спецыялісты думаюць не толькі над тым, як больш атрымаць энергіі, але і як ёю лепш распарадзіцца. Спрабуем, напрыклад, наладзіць выпуск энергазберагаючых вокнаў. Ёсць папярэдняя дамоўленасць з брастаўчанамі, але штосьці не спяшаюцца з адказам амерыканскія калегі, у якіх ёсць тэхналогія.

Гэта не толькі клопаты аб спажыўцу. Шматразовае павышэнне цэн на сыравіну, якую Беларусь амаль поўнасцю атрымлівае звонку, проста вымусіла нас спалучаць пошук рэсурсазберагаючых тэхналогій з палітыкай энергазберажэння. Для гэтага пры рэспубліканскай міжведамаснай камісіі па эканоміі матэрыяльных рэсурсаў арганізавана рабочая група. Спецыялісты, якія ўвайшлі ў яе, дзейнічаюць адразу ў некалькіх напрамках. Гэта распрацоўка эканамічнага механізма, здольнага, калі не зацікавіць, то прымусіць спажыўцоў больш пагаспадарску адносіцца да энергіі, стварэнне бытавых прыбораў для рэгістравання расходу цяпла, складанне балансу выкарыстання энергіі прадпрыемствамі, забеспячэнне прадпрыемстваў абсталяваннем, якое дазваляла б своечасова «пераводзіць» лішкі цяпла з аднаго аб'екта на другі. Не забыты і такі важны аспект, як падрыхтоўка рабочых, асноўнай спецыяльнасцю якіх будзе энергазберажэнне. Першы крок на гэтым шляху ўжо зроблены. Беларусь — пакуль што адзіная рэспубліка, якая распрацавала такі механізм эканамічнай зацікаўленасці. Ён яшчэ не дасканалы, даволі просты па набору стымулаў, але гэта ўжо своеасаблівы трамплін для далейшага руху — укаранення льготнага падаткаабкладання ўрадавых крэдытаў і пазык для найбольш эканомных энергакарыстальнікаў. Створаны ўжо і рахунак энергазберажэння рэспублікі, сродкі з якога пойдуць на фінансаванне далейшых навукова-практычных праграм.

А. ЛІПСКІ, кар. БЕЛТА.

IV. Наша незалежнасць

Лёс падараваў Беларусі незалежнасць. Жнівеньскім вечарам яна звалілася як снег на галаву. Яшчэ за тыдзень да галасавання ў Вярхоўным Савеце БССР ніхто не спадзяваўся на такое развіццё падзей.

Гісторыкі-храпікёры з часам даследуюць усе прычыны і абставіны, якія таму спрыялі. Аддадуць належнае намаганням БНФ і іншых сталых прыхільнікаў незалежнасці; напэўна, будуць спрачацца аб ролі дэмакратычных рухаў і ўрадаў саюзных рэспублік, якія паказалі прыклад; бясспрэчна, абгрунтуюць неадольнасць імкнення народа да самавызначэння, растлумачаць нашым нашчадкам многае з таго, што мы цяпер дрэнна разумеем альбо ўвогуле не заўважаем.

Галоўнае, аднак, і сёння ляжыць на паверхні грамадскага жыцця, і не заўважаць яго нельга. Абвяшчэнне незалежнасці Рэспублікі Беларусь выклікала самыя розныя настроі ў людзей: ад шчырага энтузіязму да скептыцызму і нязгоды.

Сярод няўцешных скептыкаў, відавочна, пераважаюць мігранты, людзі, якія калісьці пераехалі ў Беларусь з іншых рэгіёнаў СССР. Змяняючы месца жыхарства, яны, можа, і не задумваліся, што едуць не толькі ў іншы горад ці вобласць, але і ў іншую рэспубліку. Такія былі парадкі ў краіне і ментальнасць «савецкага народа». Суцешаць іх час і рэальнасці жыцця ў Беларусі, калі яны будуць змяняцца да лепшага.

Але настроі песімізму пануюць і сярод сталых жыхароў рэспублікі, у тым ліку і сярод беларусаў. Выказваюцца нават сумненні ў мэтазгоднасці абвяшчэння незалежнасці і жыццяздольнасці самастойнай краіны. Аргументуецца гэта тым, што нібыта няма гістарычных традыцый беларускай дзяржаўнасці, ніколі не было сапраўднага нацыянальна-вызваленчага руху, беларуская мова не ёсць мова агульнанародная, эканамічна незалежная Беларусь не спраўдзіцца, бо занадта бедная на карысныя выкапні, і нарэшце — геапалітычнае становішча неспрыяльнае.

З другога боку палітры грамадскіх настрояў можна пачуць бадзёрыя галасы аптымістаў. Незалежная Беларусь — нейтральная дзяржава. Сваё войска. Ніякіх саюзаў з былой метраполіяй. Бліжэй да Еўропы. Будзем гандляваць з усім светам. Адродзім мову і нацыянальную культуру. Не прападзём!

Без сацыялагічных даследаванняў можна смела сцвярджаць, што пераважная большасць насельніцтва рэалістычна адносіцца да бегу падзей. Дамінуюць настроі развагі, заклапочанасці, турботы аб заўтрашнім дні. Такі ўжо псіхалагічны склад нашага народа.

Агульная сума грамадскіх настрояў і адносін да перспектыў незалежнай Беларусі мала радуе. Эканамічнае і палітычнае станаўленне дзяржавы, стварэнне годных умоў жыцця яе грамадзян нельга забяспечыць толькі галасаваннем у парламенце, нават і аднадушным. Важным, а можа і найважнейшым, чыннікам развіцця павінны стаць эмацыянальны ўздым і самаадданыя намаганні ўсяго народа. І наадварот, раўнадушнасць, абыякавасць да агульнадзяржаўных спраў, глыбокая адасобленасць інтарэсаў грамадзян у нашых эканамічных, палітычных і геапалітычных умовах уяўляюць сур'ёзную небяспеку. Нам не хапае нафты, вугалю, пшаніцы, знешняй падтрымкі, але больш за ўсё не хапае нацыянальнай годнасці, патрыятызму.

Спіс недахопаў нашага суверэнітэту пачнём з адзначанай скептыкамі праблемы гістарычных традыцый беларускай дзяржаўнасці. Цяжка таму пярэчыць, што ў свядомасці беларусаў ледзьве не згасла адчуванне свайго далёкага мінулага, нацыянальнай самабытнасці на шляхах гісторыі. Амаль згублена памяць аб пачатках, уздыме, славутых падзеях беларускай дзяржавы. І не дзіўна, бо беларуская гістарычная навука ў мінулыя дзесяцігоддзі паслухмяна пагадзілася з патрабаваннямі цэнтра адмовіцца ад усякіх нават намёкаў на існаванне некалі дзяржавы ў беларусаў.

Нагадаем коратка сутнасць справы. З дакладных гістарычных крыніц вядома, што пачаткі дзяржаўнасці ў нашых продкаў з'явіліся задоўга да ўтварэння Кіеўскай Русі. Але і ўвайшоўшы ў склад старажытнарускай дзяржавы ў IX стагоддзі, прынамсі, полацкая зямля захавала важнейшыя атрыбуты сваёй дзяржаўнасці — вярхоўную ўладу веча, княжацкі прастол і іншае. Пасля распаду Кіеўскай Русі беларускія княствы перажылі працяглы, да двух стагоддзяў, перыяд «параду суверэнітэтаў». Пагроза іншаземнага зняволення падштурхнула да аб'яднання ў адзіную дзяржаву. Беларускі горад Новагародак (Навагрудак) на стагоддзе раней за Маскву ўзяў на сябе гэтыя працу і гонар.

Амаль два з палавінай стагоддзі беларуска-літоўская дзяржава — Вялікае княства Літоўскае, Рускае, Жамойцкае — была адной з буйнейшых у Еўропе. Неспрыяльныя знешнія ўмовы (агрэсія татар, немцаў, шведаў і асабліва вострая канфрантацыя з памацнеўшым маскоўскім царствам) прымусілі Вялікае княства пайсці на канфедэрацыю з польскім каралеўствам, а потым, у канцы XVI стагоддзя, на аб'яднанне з ім у складзе новай дзяржавы — Рэчы Паспалітай. І яшчэ больш двух стагоддзяў існавала аўтаномнае беларуска-літоўскае княства з усімі атрыбутамі дзяржаўнасці. У канцы XVIII стагоддзя Рэч Паспалітая развалілася пад націскам агрэсіўных суседзяў, Беларусь увайшла ў склад Расіі і аж да 1918 года была пазбаўлена ўсякіх правоў на самакіраванне, не гаворачы аб незалежнасці.

З 12 стагоддзяў гісторыі, вядомай нам па пісьмовых крыніцах, Беларусь толькі на працягу нейкіх 12 дзесяцігоддзяў, знаходзячыся пад скіпетрам расійскай кароны, не мела сваёй дзяржаўнасці. Але за гэты час расійская афіцыяльная прапаганда паспела нарабіць нямала шкоды нацыянальнай свядомасці і гістарычнай памяці народа. Прыдворная гістарыяграфія дбайна ахоўвала масквацэнтрычныя канцэпцыі гісторыі ўсходніх славян, таму паўстанне Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага тлумачылася як захоп заходнерускіх зямель літоўцамі; утварэнне Рэчы Паспалітай — як рабаўніцтва іх з боку Польшчы, а ўключэнне ў склад Расіі — вякамі чаканае вызваленне. На такім гістарычным падмурку ажыццяўлялася прымусовая русіфікацыя, рэальнай была пагроза знікнення нацыі.

Нататкі палітолага

Дадатковым адмоўным фактарам для беларускага нацыянальнага руху ў той перыяд былі вялікадзяржаўныя рысы нацыянальна-вызваленчай барацьбы суседзяў і братоў па няшчасцю — палякаў. Дамагаючыся аднаўлення сваёй дзяржаўнасці, польскія дзеячы наўмысна блыталі межы Польшчы з межамі Рэчы Паспалітай, аб'ектыўна тым самым супрацьдзейнічаючы адраджэнню Беларусі.

Пасля рэвалюцыі ў Расіі паўстала БНР, а потым БССР як тэрытарыяльная і культурная аўтаномія насельніцтва Беларусі. Аднак масквацэнтрычная канцэпцыя гісторыі не толькі не была скасавана, але і ўзмацнілася палажэннем аб тым, што толькі сацыялістычная рэвалюцыя і савецкая ўлада маглі даць і далі нарэшце беларускаму народу і свабоду, і дзяржаўнасць, і магчымасць культурнага адраджэння.

У суме маем каля двухсот гадоў прымусовага занядбання сваёй гісторыі, вытокаў і традыцый дзяржаўнасці. І таму не дзіва, што вялікая колькасць суайчыннікаў успрымае абвяшчэнне незалежнасці Беларусі з недаверам, як нейкае цалкам новае, можа, нават штучнае нацыянальна-дзяржаўнае ўтварэнне.

Выпраўляць становішча трэба неадкладна. Паклікаць гісторыкаў і стварыць ім мінімальныя ўмовы для працы. Увесці курсы гісторыі Беларусі ў вышэйшых навучальных установах. У сярэдняй школе памяняць месцамі гісторыю Беларусі з гісторыяй СССР. Падрыхтаваць і надрукаваць новыя падручнікі, дапаможнікі. Запрасіць на дапамогу пісьменнікаў, кінематаграфістаў, мастакоў, скульптараў.

Адраджэнне гістарычнай свядомасці, колькі б гэта ні каштавала, звернецца бясцэннымі каштоўнасцямі. Гісторыя народа — гэта першы падмурак яго патрыятызму.

Але ж не толькі гістарычнай свядомасцю будзе жыць Беларусь. Яшчэ зусім нядаўна з трыбуны высокіх сходаў, са старонак газет аўтарытэтныя спецыялісты перасцерагалі рэспубліку наконт эканамічнай самастойнасці. Як боская кара падавалася адсутнасць большасці карысных выкапняў. І гэта прапаганда мае свае вынікі: у свядомасці людзей укаранілася пачуццё абдзеленых прыродай, навечна асуджаных на ролю ўтрыманцаў у сям'і савецкіх народаў.

І толькі 25 жніўня ў Вярхоўным Савеце старшыня ўрада афіцыяльна заявіў, што Беларусь можа ўтрымаць сябе сама. Каб людзі паверылі, трэба шмат разоў гэта паўтараць, ды з абгрунтаванымі разлікамі, з дэталёвай праграмай эканамічнага развіцця незалежнай рэспублікі. Беларусі ўжо даўно не хапае не столькі сыравіны (іншыя дзяржавы не надта аб гэтым турбуюцца), колькі разумнай эканамічнай палітыкі, прывабнай гаспадарчай ідэі, якая аб'яднала б народ у сумесным імкненні да заможнасці і дабрабыту.

Не хапае людзям пачуцця гаспадароў свайго краю, сваёй справы, сваёй зямлі, упэўненасці ў тым, што ўлады (цяпер ужо беларускія, але гэта малое суцяшэнне) не змарнуюць вынікаў іх цяжкай працы. Незалежная Беларусь не ў стане забяспечыць у бліжэйшы час сваім грамадзянам высокіх стандартаў жыцця, але яна можа стварыць самыя спрыяльныя ўмовы для таго, каб кожны сам мог паклапаціцца аб гэтым.

Чакае свайго часу абабраная камуністычнай фразеалогіяй ідэя спалучэння асабістай матэрыяльнай зацікаўленасці з агульнымі дзяржаўнымі інтарэсамі. У СССР, агромністай, разнароднай краіне, немагчыма было стварыць маральна-палітычны клімат сапраўднага гаспадарчага патрыятызму, айчыннасці. У невялікай дзяржаве людзі адчуваюць сябе бліжэйшымі адзін аднаму, больш цэняць працу суседзяў, суайчыннікаў, маюць больш падстаў да шырокай кааперацыі намаганняў на карысць сваёй і агульнай заможнасці.

У спіс недахопаў нашага суверэнітэту трапіць і нізкая палітычная культура, перш за ўсё каманднa-бюракратычныя адносіны ўлад да грамадзян. Усе дзяржаўныя структуры і функцыянеры павінны ўсвядоміць, што высокі гонар і годнасць беларускай дзяржавы раўняюцца, а не перавышаюць гонару і годнасці аднаго асобнага грамадзяніна. Да такой высновы грамадства дэмакратычных краін ішло стагоддзямі. У нас на эвалюцыю часу няма. Дэкларацыі і законы аб дэмакратычных змяненнях мусяць матэрыялізавацца ў адпаведных арганізацыйных умовах і маральна-палітычным клімаце адносін дзяржаўных устаноў да чалавека. Наша беларуская ўлада (і няважна, што часам тыя самыя людзі засталіся ў тых самых кабінетах) бачыцца бліжэйшай да чалавека, больш справядлівай, больш чулай, лепшай, чым папярэдняя, савецка-саюзнага паходжання. Толькі тады дзяржава, яе ўрад змогуць разлічваць на разуменне і падтрымку грамадзян у справах цяжкіх, непапулярных ці ў час небяспекі.

Відавочны непакой грамадскасці выклікае ігнараванне незалежнасці Беларусі за мяжой, сапраўдная інфармацыйная блакада. Гэта становішча патрабуе сур'ёзных даследаванняў. Але некаторыя з прычын такіх халодных адносін да новапаўсталай дзяржавы міжнароднай садружнасці можна вызначыць і зараз.

Па-першае, замежная дэмакратыя не паспела прыгледзецца да нацыянальнага руху на Беларусі, ацаніць яго і адарыць павагай. Падазронасць і, улічваючы заходнееўрапейскую ментальнасць, — справядлівую, выклікала працэдура абвяшчэння незалежнасці, інструментальны падыход да такой гістарычнага значэння справы з боку дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР.

Па-другое, на Захадзе, ды і на Усходзе не кожны нават дасведчаны чалавек можа адказаць на пытанне, хто такія беларусы і дзе яны знаходзяцца. Як ні крыўдна, але мы гэтага заслугоўваем. Народу, які не памятае сваіх вытокаў і які згубіў гістарычнае пасведчанне аб сваім паходжанні, цяжка ўпісацца ў еўрапейскую садружнасць, дзе кожны ведае сваю шматвекавую радаслоўную і ганарыцца ёю, шануе кожны камень, пакладзены продкамі ў брук.

Уявім сабе сітуацыю, калі нікому не вядомы чалавек, з не найлепшым выглядам і нязграбнымі манерамі, увальваецца ў шляхетную кампанію, дзе ўсе госці добра паміж сабой знаёмыя, і патрабуе месца за агульным сталом і павагі да сябе. У добра выхаваным таварыстве новага госця павітаюць, але адносіцца да яго будуць асцярожна, адпаведна яго інтэлекту і паводзінам.

Па-трэцяе, міжнароднае становішча Беларусі ў апошнія гады ўскладніла палітыка яе ўлад. Дзіўнымі выглядалі заліхвацкія тэрытарыяльныя прэтэнзіі да суседняй Літвы, зробленыя па першаму кіўку пальца з Масквы. Разлічаныя на знешні эфект, а не на добрасуседства былі некаторыя захады ў адносінах да Польшчы. Слаба абгрунтаванай з нашага боку здаецца палеміка аб правах суродзічаў-беларусаў у той жа Польшчы, не браўшая пад увагу, што яны там маюць і палітычных, і эканамічных правоў значна больш, чым палякі ў Беларусі і нават самі беларусы ў сваёй дзяржаве. Нарэшце, як ні дапякае нашаму грамадству чарнобыльскі боль, але звужэнне знешнепалітычнай актыўнасці толькі да гэтай праблемы наўрад ці будзе спрыяць нацыянальным інтарэсам рэспублікі за мяжой. Хіба толькі, калі заранёй пагадзіцца з вобразам Беларусі, як жабрачкі Еўропы.

Геапалітычнае становішча Беларусі характарызуецца складанымі і далікатнымі абставінамі. У актуальных умовах тэрыторыя рэспублікі нагадвае калідор паміж Усходам і Захадам. Ёсць у гэтым свае эканамічныя і палітычныя плюсы. Абы толькі не з'явілася спакуса ператварыць калідор у чые-небудзь сенцы.

Спіс недахопаў і праблем маладой рэспублікі можна доўжыць бясконца. Але час рабіць высновы. Адзіным падзвіжнікам, які можа ўзняць народ Беларусі на вышыню сучаснай цывілізацыі, бачыцца абуджаная годнасць, патрыятызм, але не праз фанатычны нацыяналізм, а ў стваральнай энергіі, творчасці, штодзённай працы на карысць сабе, людзям, Рэспубліцы. Новапаўсталая дзяржава апраўдае сваё існаванне, калі ўрухоміць гэту энергію.

Леанід ЛОЙКА.